

Doprúšaš srecni čas igratik &
 naučavajom stopičke sôltki praz
 posušne in priolna todi kot do zdaj
 da, ti v porogjuče letih
 ne bo žal Očka mamica
 Plavč 6. 7. 1954.

Zapuščaš srečni čas igračk ...

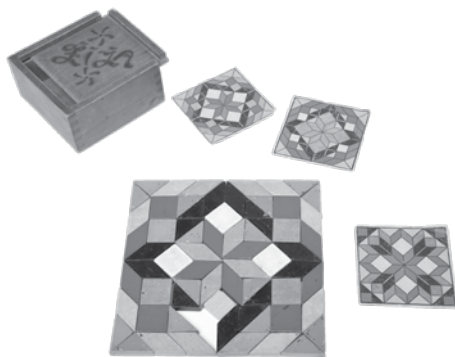
»Zapuščaš srečni čas igračk, z zaupanjem stopi čez šolski prag, poslušna in pridna bodi kot do zdaj, da ti v poznejših letih ne bo žal.« Očka in mamica, Plavž, 6. 9. 1954

Usodno so se zapisale te besede ne samo v lepo, v usnje vezano spominsko knjigo, ki sem jo dobila od staršev ob vstopu v šolo, ampak tudi v moj spomin, ki me je spremljal skozi vse življenje in je živ še danes. Njihovo sporočilo je pomagalo mojim staršem vzgajati sicer ne preveč problematične hčerke. Knjige so bile res moja najbolj dragocena igrača, pa ne samo spominska, prepričana sem, da je bila tudi draga za tiste čase, s svetlikajoče zlatim napisom in ročno naslikano deklico s kitkami na platnicah, ki naj bi predstavljala mene. Tudi prva dva lista sta bila lepo poslikana z narodnimi okraski, po katerih je bila znana gospa Gašperinova s Plavža, umetnica domače obrti. V mojo knjigo *Spomini* so bile povabljene samo izredne osebe. A ko danes listam po njej, mi je žal za preveč strogo selekcijo, saj je v njej več zapisov žensk kot moških, več sošolk kot sošolcev, babic, tet, sestre, sinov, vnukov, posebej pa vnučke, ki ji je bilo likovno izražanje položeno že v zibelko. Za razliko od drugih piscev in risarjev je njenih sličic več. Tudi sama je začutila, da je ta knjiga nekaj več od njenih risarskih zvezkov, najljubša od igračk, ker je bila najina in ob njej ni bilo nobenih prepovedi. Njenim umetninam ob bok se na svojstven način postavlja spomin na mojega deda, ki sem ga žal spoznala šele v gimnazijskih letih, ko mi je ob slovesu poklonil knjigo z enakim naslovom *Spomini*. Ko sem jo brala, sem žalostna odkrila, da ni poznal njene vsebine, saj je bila to zbirka filozofskih spisov s tako globokim naslovom, ki je njega prav gotovo odnesel daleč v težke čase prve svetovne vojne, mladostne vojakove ljubezni ... Ampak to je že druga zgodba. Še eno spominsko knjigo, uporabno igračo, sem ob začetku svoje poklicne kariere »nastavila«, žal manjka jeseniška polletna

epizoda. Vanjo sem shranjevala skupinske, kdaj pa tudi podarjene posamične fotografije učencev in učenk, ki so šli skozi moje roke vseh 35 let mojega učiteljavanja. Niso redke voščilnice, zahvale ali pa samo pozdravi mladih, ki so se me spomnili tudi pozneje, ko so se že poslovili od osnovne šole in moje slovenščine. Zadnje desetletje in več se jim pridružujejo vabila na obletnice valet. Priznam, da mi pri slednjih spominska knjiga pomaga odstirati spomin, saj mi ta pristrčna srečanja vedno znova zastavljajo uganke, ko moram med toliko novimi, lepimi in prijaznimi ljudmi prepoznati nekdanja moja dekleta in fante. Navadno so njihove oči tiste, ki mi pomagajo, le pri dekletih je to malo bolj zapleteno.

Če sem začela z najbolj dragoceno in izjemno igračo, se ji pridružujejo še tri, dve punčki in kocke. Najstarejše so lesene kocke žiža, ki mi jih je prinesel bratranec iz Zagreba, pisano pobarvane, bele, rdeče, zelene, modre, črne in rumene, s katerimi je bilo mogoče s pomočjo vzorcev in samostojno ustvarjati najrazličnejše »umetnine«. Ker sem bila takrat edinka, sem se največ igrala sama, zato sem iz kock ustvarjala svoj

sanjski svet s hiškami, plotovi, stolpi. Z njimi sem se lahko igrala le ob posebnih priložnostih in boleznih. Mogoče so zato še danes »med živimi« in pozneje pogosto uporabljane od treh rodov, v skoraj sedemdesetih letih sta izgubljeni samo dve. Podobno se je godilo večji celulojdni punčki, ki me je smela tolažiti samo takrat, ko sem bila bolna. Nikoli ne bom pozabila, kako me je v bolnišnici rešila iz hude zagate. Dobra štiri leta mi je bilo, ko sem zaradi nevarnih opeklin pristala v jeseniški bolnišnici. Skoraj negibna sem ležala v povojih, prepuščena na milost in nemilost prijaznih bolniških sester. Neke noči sem zaman prosila, če pozvonijo za malo potrebo. Lahko me tudi niso slišali, a zjutraj sem pričakala bolniško osebje v mokri postelji. Še danes se spomnim, kako me je bilo sram, ko se je ob mojem ležišču ustavila vizita. Dr. Hafnar se mi je prijazno nasmejal

in oštel mojo punčko, zakaj se je polulala v mojo posteljico, da me rane še bolj bolijo. Kako sem bila hvaležna obema za razumevanje, punčki in zdravniku. Čez teden jo je sicer nadomeščal fantek, ki mu je telo in obleko natančno izdelala in napletla mami, glavo pa je kupila pri Čufarju. Ta »tržaška« punčka s široko rožnato oblekico, lahko bi ji rekla kar princeska Zlatolaska iz Trsta, kamor so naše mame za jajca, kakšno kokoš in nekaj denarja hodile kupovat stvari, ki jih pri nas ni bilo moč dobiti, pa sploh ni bila za igranje, saj je smela kraljevati samo na zakonski postelji staršev, dokler ni našla svoje večne postelje v veliki, beli škatli. Kje sanja svoje rožnate sanje, pa še danes ne vem. Ni bilo princa, ki bi jo obudil, dobila pa sem živo princesko v podobi drobne sestrice, ki se je za razliko od večine dojenčkov rodila doma, ko se skoraj več nisem igrala. A bolje pozno kot nikoli, pravim danes, saj bi bilo življenje brez sestre v vseh pogledih bolj samotno, prazno dolgočasno, manj lepo, a tudi manj stresno, saj žive igrache niso vedno za otroke, lačne družbe vrstnikov. Dobila sem jo namreč po dvanajstih letih samote. Najbolj me je jezilo, da so me imeli nekateri v gimnazijskih letih kar za njeno mami, le kam so gledali!? In kaj so mislili? Ampak imela sem jo najraje na svetu in jo še imam ... A glejte, čez desetletje sem v samoti prvega celoletnega službovanja na Primorskem kvačkala odejico za njeno punčko. To je bil prvi paket, ki sem ga komu poslala po pošti. Strašno sem bila ponosna nase in na svoj izdelek. Seveda je bilo tisto kvačkanje marjetic za odejico svojevrstna igracha in zdravilo za samoto v tujem kraju. Čez leta mi je ona vrnila. Razveselila me je z živo punčko, nečakinjo, ki je postala živa igracka tudi naše družine, skoraj sestrice mojima sinovoma. Otroci morajo imeti družbo bratov in sestic, igrache jih ne morejo nadomestiti.

Sicer pa sem verjetno edina poznala dišeče kocke, ki sem jih dobesečno lovila med skodranimi oblanci v posebnih zabojih na koncu atovega skobeljnika, kadar nas je, svoje vnuke, spustil v svojo nevarno delavnico, česar pa se mi nismo zavedali. Brodili smo med dišečimi ostanki lesa in se razveselili vsakega lepšega koščka. Res so bili to neenaki kosi skoraj belega, dišečega lesa, a zelo pripravi za ustvarjanje vlakov ali gradnjo sanjskih zgradb, gradov, ki so se nam radi podirali. In tu se je hitro znašel vozek za nakupovanje, s katerim se je bilo imenitno spuščati po kamniti poti mimo hiše v dolino. Prava sreča je bila, če

nismo vsakokrat posebej odnesli s sabo kos vogala hiše. Takrat je kar naenkrat prigradil ata in že smo se postrojili ob ropotajoči igrači. Voznik na tem vozičku je bil nekaj let starejši bratranec, ki mu ni manjkalo vedno novih zamisli za njegove šoferske podvige. Pravzaprav sem mu bolj kot voziček vedno zavidala sestro, mojo sestrično, s katero sta skoraj obrnila stanovanje, kadar sta slučajno ostala sama doma. Jaz pa sem samo sanjala o povečani družini in pestovala svojo punčko iz cunj, kakršno mi je podarila teta z Javornika. Tam so imeli v bližini otroško igrišče, kjer sem od blizu okusila bolečo slast železne gugalnice v obliki čolna, ker se nisem pravočasno umaknila gugajoči se pošasti. In spet sem pristala v bolnišnici na šivanju prebite zgornje ustnice. Poletne igre na Javorniku so potekale okoli pravega stričevega čolna, ki je bil zasidran v tolmunih Save pod Borovljami, zimske pa z vratolomnim sankanjem s Poljan' na Jenkoleta, saj je stričeva teža poskrbela za hitrost, ki mi je, sedeči pred njim, jemala sapo. Dobro, da je bil obut v težke »fabrške« visoke čevlje, s katerimi je odlično krmaril sani v dolino, da se je kar prašilo za nama.

Še ene kocke so pogosto ropotale po naši mizi. Te so bile polepljene s koščki sličic iz pravljice *Sneguljčica*. S spretnim zlaganjem pravih ploskev so nastajale večje slike Sneguljčice s čarovnico in ogledalom, z zastrupljenim jabolkom, s palčki, s princem na belem konju, z gradom in s kraljevsko kočijo, s poljubom, ki je obudil lepo črno laso deklico ... In domišljija je poletela v nebo, nenadoma sem postala kraljična ali junakinja kakšne otroške ali igre za odrasle, ki jih skoraj nikoli nisem zamudila ob poslušanju radia vsako nedeljo zjutraj in vsak torek zvečer. Vsakokrat sem bila nekaj drugega. Posebej sta se mi priljubila Finžgarjeva igra *Divji lovec* in Jurčičev *Domen*, tako da smo se sosednji otroci zbirali na vrtu naše, na novo nastajajoče hiše na Lipcah, napeli rjuho od nasada trte do bližnje hruške in uprizarjali igre z neštetimi improvizacijami. Celo vstopnice smo si omislili, že obisk in aplavz starejših pa sta bila najvišja nagrada. To je bilo naše domače gledališče, in vsi smo to igro na kvadrat razumevali zelo resno. Celo naši starši! Kadar je bilo slabo vreme in ni bilo mogoče delati zunaj ali ob zimskih večerih, smo igrali karte, in sicer *črne*ga Petra. Drugih kart pri hiši ni bilo mogoče najti. Hudo me je prizadelo, če sem potegnila črnuha, sicer pa je bil precej »utrujen«, da ga je bilo lahko prepoznati in se mu izogniti. Tudi domine so bile večkrat na

mizi, in sicer v dveh vlogah: namenjene igri domino ali spet kot gradbeni material za stolpe, hiše ali zapletene kolone vojakov, ki smo jih podirali kot za stavo. Nisem mogla pričakati zadnje postavitve domine, da mi ne bi že ušla konica prsta proti poslednjim dominam in že so »vojaki« ležali križem drug na drugem.

Moja domišljija je bila brez meja, ne samo ponoči, tudi podnevi je bilo dovolj. Kadar je mami začela peči »zmedene« flancate, sem se takoj znašla pri testu, ki ga je oblikovala na pomokani mizi. Meni je bilo v neznansko veselje železno zobato kolesce na paličici, s katerim je nazobčano izrezovala flancate in jih umetelno zapletla, preden jih je zlatorumeno zapekla v vroči maščobi. Če sem le mogla, sem si prisvojila to njeno železno orodje, ki je v mojih rokah postalo *šajtrga* (samokolnica), s katero sem namišljeno prevažala težke tovore. Takrat smo gradili novo hišo, in nič čudnega, da so se moje sanjske igrače vrtele okoli vsakdanjih del, ki sem jih doživljala po svoje. Moč domišljije me je nosila na svojih krilih ponoči in podnevi skozi celo leto. Leto in dan sem sanjala o belih drsalkah in smučeh, a jih je hiša »pohrustala«. Mogoče sem bila tudi sama kriva, da se niso te sanje nikoli uresničile, ker jih nisem nikoli glasno izrazila, razen na risbah baletk, ki so bile vedno obute v drsalke. Ampak tega moji starši niso opazili v nenehnem boju z denarjem in delom za svojo streho nad glavo. Tako počitnic na morju nismo nikoli užili, zato tudi morskih sanj in iger ni v moji zbirki. Posebno skrbno pa sem spravila bele školjke, ki sta mi jih poklonila sestrčna in bratranec. Enako se je godilo prelepim školjkam, ki so mi jih vsa poletja mojega življenja nosili otroci in vnuki.

Sicer pa mi je narava nudila prijazno zavetje za igro. Od »plance«, nedaleč stran od hiše, kot smo otroci imenovali prisojni travnik, v smeri Hrušice, ki je ponujala skoraj pravično okolje za igro med mehкими zelenimi grbinami in policami, med rdečim vresjem ali zgodnjimi ciklamami. Bližnje leske so ponujale lešnike in omogočale lep razgled v dolino proti cesti in Savi, naprej proti kamnolomu in strmim pobočjem smrekovih gozdov Mežakle. Takrat se še nismo bali klopov,

vsak grm in trave z ivanjščicami so nam ponujali zanimivo cvetje, liste in plodove, iz katerih smo pletli venčke ali iz najrazličnejših listov šivali drobna oblačilca, delali klobuke, trobili na trobentice in celo streljali s fračami. Celo drobno padalo sem imela, vanj zavijala kamenčke in ga metala v nebo. Še sreča, da ni nikoli pristalo na glavi, kar bi bilo precej boleče.

Kot velike, kristalno čiste oči so se od daleč bleščali v soncu savski tolumni, kjer so me starši skušali učiti prvih plavalnih spretnosti, na katere od blizu nimam lepih spominov, najmanj pa sem jih sprejela kot igro, bili so bolj kot strah pred črno vodo ... Najlepše se je vrtel očetov mlinček v Završnici, kamor smo se odpeljali s kolesi. Jaz seveda v sedežu na očetovem kolesu, mami na svojem za nama. In sive potičke iz gline so bile najlepše, krasili sva jih z mami, in kanglica, obvezna oprema vseh otrok v zgodnji mladosti, jih je zalivala, da so bile gladke kot kamni, ki so tlakovali dno potoka. Še lepša je bila zavest, da je oče prost, kar je bila redkost, če ni *ibral*, delal po 12 ur ali delal pri hiši, in da smo lahko odšli vsi trije na izlet. Najlepše je bilo, če sem smela povabiti s seboj sestrično. A pri hiši ni garal samo oče, mami je bila glavni *curakar*, pomočnik pri zlaganju opeke, sejanju peska skozi železno mrežo, mešanju malte in pripravi hrane za delavce in še marsičem. Takrat sem se zaigrala s kamenčki v gradbeni jami ali pestovala piščance, oblečena v očetovo delovno bluzo, da me ne bi umazali. Če je bila na Plavžu moja najboljša prijateljica slepa želva, so bile prve in edine moje živali na Lipcah kokoši. Vsak dan sem morala proti večeru prevzeti igro kurje pastirice, enkrat bolj potrpežljiva, drugič manj. Ko me nekoč ena od kokoši ni ubogala in sem jo podila s sosedove njive, sem za njo vrgla grudo prsti. In ojoj, groza, kokoš je obležala mrtva. Z vikom in krikom sem zdirjala do mami, rekoč, da sem ubila kokoš. Ko sva se vrnili, je kokoš oživila, se močno otresla in naprej brskala za deževniki. Ampak slab občutek mi je ostal, mojim domačim pa vzrok za salve smeha, ko so obujali spomine na moje pastirstvo.

Seveda smo se igrali tiste klasične igre: za trgovino, šolo, gospo in zdravnika. To slednje je potekalo tako, da sem vsak dan svoji udomačeni, domnevno slepi želvi izmenično umivala oči, enkrat s kamilicami, drugič z mlekom, dokler ni spregledala in v zahvalo odšla v neznano. Kvadratni meter Demšarjevega travnika je zamenjala za »cel svet«. Kakšna sreča za obe, zame, ker je zdravniški

podvig uspel, zanjo pa, da je spet ugledala sonce. Iskanje smo kmalu opustili kljub mojim solzam, ker smo ji privoščili svobodo. Vprašali boste, kje smo želvo našli. Mami jo je našla ob železnici, kjer je verjetno zlezla iz tovornega vagona in mi jo prinesla domov. »Trgovali« smo z vsem, kar nam je prišlo pod roke, od listov, želoda, žira, gozdnih sadežev do polževih hišic in lepih kamenčkov, ki smo jih nabirali na belem savskemrodu. »Za gospo« in »za šolo« smo se igrali pri hiši, ker smo potrebovali mize, to so bili *štokerli*, stoli brez naslona, pručke in *škrnicelj*, papir od trgovinskih vrečk, celo listki toaletnega papirja, ki je takrat počasi izrival časopisni papir iz stranišč ali na eni strani popisani barvni listi, ki so jih ob prazničnih priložnostih trosila letala, ki so poletela z leškega letališča, otroci pa smo se podili daleč po travnikih in poljih za to lesketajočo srebrnino in tekmovali, kdo bo zbral bolj zajeten šop papirnatih dragocenosti, pa tudi svinčnik, barvice so bile redkost. Imela sem majhno, v les uokvirjeno staro črno tablico, veliko nekako 30 krat 20 centimetrov, in košček krede, ki je bil dragocen kot zlato. To tablico je lahko uporabljala samo »učiteljica«, pogosto sem bila to jaz. Sestavni del šole je bila tudi telovadba, kjer smo mahali z rokami in nogami kot zmešani, talnih vaj pa zaradi kamnitega dvorišča nismo izvajali. Na »planci« smo vse to nadomestili. Pa še to: odvisnost od lepega papirja, barv, map in lepih škatic se me drži še danes, kar je pri »mojih« večkrat kamen spotike, ker vse hranim in je škoda za v peč. Pečata skromnosti in spoštovanja vsake stvari, ki smo jo s težavo dobili, se večina naše generacije ne more znebiti.

Diplomatska igra je bila hoja ali bolj plezanje po mleko v Rovte. Dvakrat tedensko smo se s starši in kanglico odpravili praktično naravnost navkreber v Plavški Rovt, ko smo si vsakokrat dodobra pogrizli kolena kljub mehkim gozdnim brezpotjem, posutim z iglicami in štrlečimi koreninami. Starša sta me spodbujala in me primerjala enkrat s srnico, drugič z gamsom, kar jima je odlično uspevalo. Ves čas sem plezala pred njima, in me sploh ni bilo treba priganjati.

Na Lipcah smo v zvezi z mlekom in kanglico izvajali posebno igro. Po mleko smo hodili h kmetu, kjer nas je čakalo v lonce nalito na mizi, ki se je šibila pod belo, slastno pijačo pod oknom v hodniku takoj pri vhodnih vratih. Tako smo mleko lahko nalivali sami v kanglice, če nikogar ni bilo doma. Zaupanje je bilo veliko.

Zanimiva je bila pot domov. Če sem šla sama, sem prišla precej hitro po bližnjici ob progi po strmi in kamniti poti proti rezervoarju in nato po mehki potki med travniki do doma. Če je bila družba, je šlo počasneje. Tisti bolj pogumni so se šli »fiziko in njene sile« tako, da so močno vrteli odprte kanglice z mlekom. Enim je podvig uspel in je mleko ostalo v posodi, drugi so pri teh poskusih polili kar nekaj mleka po tleh. Tako so prišle tudi mravlje na svoj račun. Sama tega vrtenja nisem nikoli poskusila z mlekom, z vodo pa. Če sem bila dovolj hitra in odločna, je voda ostala v kanglici.

»Za gospo« je bila igra bolj za deževne dni in za med štiri stene, ker je malo mejila na maškare. Obvezna oprema je bil trak ali kar

kos vrvi za pas in odslužen kos zavesa z zgornjega dela okna, ki jo je bilo mogoče obesiti okoli vratu in spredaj z obeh strani spustiti do tal ter tako pričarati dolgo obleko; zadaj pa tako niso dosegle oči, ko so sanjale, da smo gospe, princeske, kraljične, vile in še marsikaj. Dobrodošli so bili kakšna najlonska prozorna ruta, kakršne je bilo mogoče dobiti le iz Italije, in mamini čevlji s peto. In popolnost v naši domišljiji je bila brezmejna. Pa tudi štokljanje.

In ko že listam po knjigi iger svoje mladosti, ne morem mimo ene, ki je bila očem skrita in samo moja. Pogosto sem namreč pisala pravljice in jih tudi sama ilustrirala. Iz vsakega zvezka sem na sredini iztrgala po dva lista, da se ni preveč opazilo, vse prerezala na polovico, jih po sredini sešila z iglo in sukancem v več niti, še prej ovila v karton za platnice in osnova za knjigo pravljič je bila tu. In ko je domišljija dobro zaigrala, sem se lotila ustvarjanja, pisanja in risanja. Takrat sem se zatekla v svoj svet gradov, vil in škratov, dobrih in slabih junakov, ki so krojili samo moj pravljični svet. Bilo mi je neizmerno lepo. Samo enkrat sem to dejanje obelodanila, pa so se kar malo muzali, zato je od takrat to postalo moja

*Štefi Jelovčan s kanglico,
last Štefi Muhar*

skrivnost. Ko sem brala zgodovinski roman Štefana, me je spet prijelo, da bi začela pisati. In takrat sem se lotila romana. V posnemanju mi je šlo kar dobro, vse dokler sem si morala izmisliti naravno katastrofo. V prebranem romanu so bile to kobilice, v moji domišljiji pa je zazijala luknja. In tako je bil konec mojega romana bližje, kot sem pričakovala in načrtovala. Življenje je tako nanese, da so zgodbe in pesmi pisali moji učenci in učenke, večina zelo dobro. Branje in korekture teh so mi vzele toliko časa, da je bila družina potrebna bolj česa drugega kot mojih pisarij. Sem in tja pa so oživele in niso ugasnile vse do danes. Prav v tem trenutku poplesava moja domišljija. Ful!!!

Moje življenje edinke je bilo lepo, a precej samotno glede na otroško družbo, zato so bile tudi moje igre drugačne od tistih na vasi ali okoli blokov, spet čisto drugačne od fantovskih, ki so se podili z različnimi gorjačami in uprizarjali najrazličnejše boje, najraje so se borili v vlogi kavbojev in partizanov proti nasprotnikom, ki jih omenja moj mož, vsem pa je bilo skupno to, da smo si orodja za igre in preproste igrače izdelovali sami, ker jih v trgovinah preprosto ni bilo mogoče kupiti. In to sploh ni bilo tako slabo. Mladost smo preživljali bolj skromno, razveselili smo se vsake malenkosti. Naša domišljija je bila ves čas na delu. Kar naprej smo odkrivali nekaj novega, s čimer smo se lahko bolj ali manj uspešno pohvalili pred starši in vrstniki. In to je bilo največ vredno.

Miklavž je bil tisti, ki je razveseljeval otroke največkrat z doma izdelanimi darili. Moja mami je bila v tem najboljša. Kljub skromnemu denarju je poskrbela, da dobri mož ni česa pozabil, posebej pomaranč in kakijev, šiba pa je bila vedno rogovilasta, da je nanjo obesila presenečenja, ki sem jih jaz izdelovala iz papirja, ona pa jih je s svojimi spretnimi rokami sešila in spletla s pomočjo kvačke in igel. Še danes imam v spominu rogovilo, na kateri so visela kvačkana oblačila za punčko, od spodnjega perila, copatk do obleke in pelerine za mrzle dni. Celo njene barve se spomnim po pol stoletja in več: bila je vodno zelena, prav takšna kot v zgornjem toku teče reka Sava.

Pa še ene strašljive igre se spomnim na večer Miklavževega prihoda, igre odraslih z otroki, prihoda parkljev. Samo enkrat sem jo doživela in nikoli pozabila. Noč se je spustila nad Jesenice, na Plavžu smo že povečerjali, ko sem po stari navadi pripravljala na belo mizo krožnike, kamor naj bi Miklavž nasul prazničnih

dobrot. Polna miza se jih je nabrala: za nas tri, obe sestrični, oba bratranca, ata, mamó ... Na obisku je bil Balohov Miha. V veži se je oglasil čuden zvok, vrata v kuhinjo so se bučno in sunkovito odprla, čez prag so bobneče švignile kače verig, v oboku vrat pa sta široko razkoračena stala črno oblečena stvora s skuštranimi in visoko štrlečimi črnimi lasmi, dolgim rdečim jezikom in režečim nasmehom. Oči so se jima svetile kot ogenj. Svoje tace z dolgimi nohti na prstih sta iztegovala proti meni, ki sem trepetala v najbližjem Mihovem naročju in spraševala, če kaj ubogam. Samo kimala sem, ko so me starši pohvalili, sta parklja mirno odropotala naprej po hiši. To doživetje me je skoraj ohromilo in strah se je za dolgo zalezal v mojo podzavest, zato tudi mislim, da jih niso nikoli več spustili v hišo ali pa se je kdo pritožil nad pretiranim sejanjem strahu med otroke. Če bi se to dogajalo danes, jim ne bi odprla vrat v naš dom.

Igra je za vsakega otroka nujna, kot sta delo in zabava za odrasle, potrebna za njegov duševni in telesni razvoj ter socializacijo, ki otrokom odpira pot iz osamljenosti in samote, tudi čudaštva in strahu, uči ga navezovati stike z vrstniki in odraslimi, ki niso samo starši, razvija mu mišljenje in ustvarjalnost, domišljijo, ki mu daje krila in svobodo.

Na Zgornjem Plavžu, kjer mi je stekla zibelka, ni bilo veliko otrok, razen sestrične in bratranca, potepati se nisem smela, ko smo se preselili na Lipce, pa tudi boječa, kot sem bila vzgojena, nisem smela veliko med otroke. Zame je bil praznik, če sem smela s sosedovimi otroki pasti kože v grmovju na obronkih Save, no, če sem bolj natančna, oni so jih pasli, jaz sem se jih bolj bala, a že družba vrstnikov je bila najlepša. Kakšnih pastirskih iger se ne spominjam, dobro pa vem, da smo eno leto vso sezono nabirali zdravilna zelišča, koristna za bolne oči, ki jih je menda odkupovala zadruga. Ne vem, če je kdo kaj »zaslužil«, vem pa, da smo imeli teh drobnih belih cvetk polne vreče. Ali so komu koristile, ni bilo nikoli slišati. Večji fantje so bili organizatorji in posredniki hkrati, deklice pa nabiralke. Mislim, da sem bila najmlajša med nabiralci, zato tudi ne preveč pomembna. Pa saj je bilo vseeno, samo da sem bila zraven.

Nanizala sem vam svojih »petdeset odtenkov« igre v prvem desetletju po vojni, ko se je domovina počasi postavljala na noge in z njo tudi danes slavna *baby boom* generacija, ki bi jo sama raje imenovala generacija srečnih otrok svobode,

ki je zmogla živeti in rasti brez morja oblačil, igrač, televizije, tablic, pametnih telefonov... Imela pa je ljubeče starše, ki so si ob drugačnem delavniku in delu doma vzeli nekaj več časa za otroke, kot je to mogoče danes. Takrat je bilo veliko dela in malo denarja, danes pa je vse obrnjeno na glavo, otroci pa enako hrepenijo po starševski družbi in skupnih igrah, le da so zasičeni z igračami, didaktičnimi in drugačnimi. A če dobro pomislim, so tudi naši otroci in vnučki najraje posegali po domišljijjskih igračah: razprta odeja na mizi, ki je segala do tal, je predstavljala šotor, stoli v koloni vlak, majhna tigrasta odejica pa zaplato snega sredi poletja ali košček morja pozimi. Tako smo čofotali, plaval, se smučali in kepali kar sredi dnevne sobe. Skladovnica drv se je na jesen prelevila naši vnučki v kraljevski prestol, razvejana sliva na vogalu zelenice pa je postala drevesna hiška, raketa, opazovalnica prometa ali oblakov in sanj, ki jih je prinašalo njihovo spreminjanje ... Otroci so bili in so vedno otroci, še sreča, da je tako. In brez kock žiža, domin, risanja, čebelic, punčk, avtomobilčkov in plišastih živali tudi naša mladina ni zrasla.

*Štefi Jelovčan z račko,
last Štefi Muhar*